

Josefa Thomé (referat prof. Alberta Gerhards z Bonn). Opracowanie, pt. *Rozwój prawa liturgicznego od ukazania się Konstytucji o świętej Liturgii*, prof. Franza Nikolascha z Salzburga, przyczynił się do ożywionej i długiej dyskusji. Prof. Herbert Muck z Wiednia przedstawił wpływ teologii liturgii Jungmanna na strukturę i funkcyjność architektury kościoła i wnętrza sakralnego, a prof. Hans-Christoph Schmidt-Lauber z Wiednia z punktu widzenia teologa Kościoła ewangelickiego naświetlił aspekt ekumeniczny ruchu odnowy liturgicznej. Powyższa sesja naukowa nie tylko przypomniła niektórych wielkich inicjatorów odnowy liturgicznej w XX wieku, lecz dała nowe bodźce do konsekwentnego kontynuowania wcielania w życie uchwał Soboru Watykańskiego II.

Kraków

KS. JÓZEF WAŁAW BOGUNIOWSKI SDS

W S P O M N I E N I A

Ks. Tadeusz Matras

**ŚP. KS. BP TADEUSZ STANISŁAW SZWAGRZYK
(1923–1992)**

Urodził się 14 listopada 1923 r. w Lgocie Wielkiej k. Miechowa w rodzinie Piotra i Anny z d. Słomka. Pochodził z ludu wiejskiego toteż praca na roli nie była mu obca. Dom zabiegał o atmosferę głębokiego życia religijnego i patriotycznego. Wychowywał w duchu odpowiedzialności i pracowitości.

Szkołę podstawową ukończył w Szreniawie (1937), zaś średnią typu humanistycznego w Miechowie przerwała okupacja niemiecka. Kończył ją na tajnych kompletach, głównie w Miechowie, składając w 1945 r. egzamin dojrzałości w miechowskim gimnazjum i liceum im. T. Kościuszki.

Przynależność do harcerstwa w szkole podstawowej i średniej oraz patriotyzm domu przygotowały młodego Tadeusza do uczestnictwa w działalności Armii Krajowej w latach okupacji. Jako łącznik spełniał sumiennie obowiązki, kilkakrotnie narażony na utratę życia.

17 lutego 1945 r. wstąpił do Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie. Studia filozoficzno-teologiczne ukończył na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w 1949 r. Praktykę duszpasterską przed święceniami odbył w parafii Działoszyn. Święcenia kapłańskie przyjął z rąk biskupa T. Kubiny w katedrze częstochowskiej 5 czerwca 1949 r. Po święceniach pracował jako wikariusz w parafii Krzepice w latach 1949–1954. Uczył w miejscowych szkołach podstawowych oraz liceum ogólnokształcącym. Prowadził gorliwą działalność wśród ministrantów, wychowując ich do ofiarnego życia dla Kościoła i Ojczyzny, a u niektórych budząc i pielęgnując powołanie do kapłaństwa i zakonów. W 1954 r. został mianowany notariuszem w Kurii Diecezjalnej a zarazem wikariuszem parafii św. Barbary w Częstochowie.

Już w czasie studiów interesował się problematyką prawa kanonicznego uczęszczając na seminarium do prof. A. Vetulaniego. Studia ukończył stopniem magistra teologii przedstawiając pracę nt. *Publiczne życie Zbawiciela*.

W październiku 1951 r. jako wikariusz w Krzepicach rozpoczął studia specjalistyczne z zakresu prawa kanonicznego na KUL. Pełniąc obowiązki wikariusza co tydzień dojeżdżał na zajęcia do Lublina. W 1953 r. uzyskał licencjat z prawa kanonicznego. Rozprawę doktorską przygotowywał pod kierunkiem ks. prof. P. Pałki na KUL-u, *Tabernakulum ołtarzowe w prawie kanonicznym (rozprawa prawnohistoryczna)*. Doktorat z teologii uzyskał jednak w 1954 r. na Wydziale Teologicznym UJ w Krakowie.

Od 1955 r. zlecono mu wykłady z zakresu prawa kanonicznego i liturgiki w Częstochowskim Seminarium Duchownym w Krakowie. W 1956 r. zamieszkał w Krakowie pełniąc funkcję prefekta Seminarium a od 1962 r. jego wicerektora, wykazując szczególną troskę o wychowanie kleryków zwłaszcza liturgiczne. Po śmierci ks. prof. J. Krzemienieckiego podjął wykłady z prawa kanonicznego w seminarium krakowskim i katowickim, a w późniejszych latach w seminariach zakonnych: zmartwychwstańców, paulinów na Skałce, cystersów w Mogile, sercanów w Stadnikach oraz z liturgiki w Wyższym Instytucie Katechetycznym w Krakowie. Wykłady prowadził do 1968 r. Jako wykładowca prawa kanonicznego na Wydziale Teologicznym funkcjonującym w Arcybiskupim Seminarium Duchownym w Krakowie, w 1962 r. na podstawie Nihil obstat z Kongregacji Nauczania Wiary otrzymał nominację na zastępcę profesora na tymże Wydziale z rąk ówczesnego Wielkiego Kanclerza — metropolity krakowskiego abpa Karola Wojtyły.

Oprócz wykładów ks. Szwagrzykowi powierzono funkcje egzaminatora z prawa kanonicznego wikariuszów i proboszczów w diecezjach częstochowskiej i krakowskiej, egzaminatora prosynodalnego w diecezji częstochowskiej (od 1964 r.), referenta d/s zakonnych w Kurii Diecezjalnej w Częstochowie (1959—1961), redaktora Kalendarza Liturgicznego Diecezji Częstochowskiej (1956—1962), wikariusza generalnego w Częstochowie (od 1965 r.), prepozyta kapituły katedralnej (od 1966), przewodniczącego Diecezjalnej Komisji Liturgicznej, kierownika wydziałów kurialnych: administracyjnego, katechetycznego, zakonnego i kultu Bożego. Przygotowywał II Synod Diecezjalny pełniąc funkcję przewodniczącego Komisji Liturgicznej.

W Konferencji Episkopatu Polski był członkiem Komisji d/s Duchowieństwa, Liturgii i Renowacji Obrazu Jasnogórskiego Matki Bożej. Z nominacji prymasa ks. kard. St. Wyszyńskiego był kuratorem klasztoru Sióstr Karmelitanek Bosych w Częstochowie, Sióstr Uczennic Boskiego Mistrza oraz asystentem Federacji Klasztorów Sióstr Bernardynek w Polsce.

3 XI 1964 r. papież Paweł VI bullą *Electem Auxiliatorem coronam* mianował ks. Szwagrzyka biskupem tytularnym Ity i pomocniczym w Częstochowie. Konsekrowany został 7 II 1965 r. w bazylice katedralnej w Częstochowie przez ordynariusza bpa Stefana Barełę oraz współkonsekratorów bpa Franciszka Jopa (ordynariusza opolskiego), i bpa Stanisława Czajkę (biskupa pomocniczego w Częstochowie). Jako zawołanie biskupie obrał *Ut sint unum*.

Jako biskup brał udział w ostatniej sesji Vaticanum II. Uczestniczył w zjazdach teologicznych w Wiedniu i Rzymie. Odbił podróże po krajach Europy i Ameryki. Pielgrzymował do Ziemi Świętej. Wielokrotnie przewodnicząc uroczystościom maryjnym w Częstochowie amerykańskiej w USA spotykał się z Polonią amerykańską apelując do niej o zachowanie wierności korzeniom narodowym i religijnym.

Wrażliwy na trudy i nędzę ludzką starał się dostrzegać ludzi najbardziej potrzebujących w diecezji i usiłował rozwiązywać trudne problemy życia ludzkiego.

Zachorował podczas uczestnictwa w uroczystości w Wiedniu na Kahlenbergu we wrześniu 1992 r. Z rozwijającą się chorobą wrócił do Częstochowy. Po dwóch dniach nastąpił wylew do mózgu. Trzymiesięczne starania lekarzy w krakowskich klinikach nie potrafiły utrzymać ks. Biskupa przy życiu. Zmarł 7 grudnia 1992 r., w wigilię uroczystości Niepokalanego Poczęcia NMP, w krakowskiej klinice chirurgicznej. Pogrzeb zmarłego Biskupa odbył się w częstochowskiej katedrze 10 grudnia 1992 r. Liturgii pogrzebowej przewodniczył nuncjusz apostolski abp Józef Kowalczyk. Homilię podczas Mszy św. wygłosił metropolita częstochowski abp Stanisław Nowak. Powiedział w niej: „Biskup Szwagrzyk — człowiek mądry, rozważny, ważący słowa, spokojny w historię częstochowskiego Kościoła wchodzi jako biskup, jako człowiek mądrej roztropności i rozwagi”. W nadesłanym zaś telegramie Ojciec św. Jan Paweł II napisał: „Odszedł do Pana, do Domu Ojca po zasłużoną nagrodę gorliwy kapłan i pasterz o dobrym sercu, całkowicie oddany Bogu i ludziom, człowiek modlitwy, kochający Chrystusa i Jego Matkę.”

Ks. bp Szwagrzyk pochowany został w krypcie kościoła pod wezwaniem Przemienienia Pańskiego na cmentarzu Kule w Częstochowie.

Zmarły ks. Biskup ogłosił szereg artykułów w zakresie liturgiki i prawa kanonicznego w różnych czasopismach (periodykach) kościelnych.

BIBLIOGRAFIA PRAC PUBLIKOWANYCH KS. BPA TADEUSZA SZWAGRZYKA

1. Światło nieustające w liturgii Kościoła. RBL 1(1955) 24—37
2. Dekret generalny o uproszczeniu rubryk. RBL 2(1955) 149—155
3. Sprawowanie pewnych funkcji przez diakona w nadzwyczajnych wypadkach. RBL 4—5(1955) 250—251
4. Uprawnienia płynące z przyjęcia święceń lektoratu względem kościelnych błogosławieństw. RBL 4—5(1955) 251—254
5. Przechowywanie Najświętszego Sakramentu w historii i liturgii Kościoła. RBL 1(1956) 92—106
6. Anioł Pański. RBL 2(1956) 283—288
7. Święta Kongregacja Obrzędów. Zarządzenia i wyjaśnienia do odnowionego porządku nabożeństw podczas Wielkiego Tygodnia. RBL 2(1956) 302—306
8. Przechowywanie Najświętszego Sakramentu. RBL 1(1957) 34—52; 4(1957) 283—299
9. Wyjaśnienie Świętej Kongregacji Obrzędów dotyczące czynności liturgicznych w czasie Świętego Triduum zgodnie z odnowionym porządkiem Wielkiego Tygodnia. RBL 1(1957) 53—60
10. Pius XII Papież. Motu proprio. Indulty uzupełniające Konstytucję apostolską *Christus Dominus*. RBL 1(1957) 60—63
11. Odpowiedzi Świętej Kongregacji Obrzędów z dnia 16 czerwca 1956 r. na zapytania i wątpliwości związane z interpretacją dekretu *De rubricis ad simpliciores formas redigendis* z dnia 23 marca 1955 r. RBL 3(1957) 219—220
12. Specimen Examinations Ordinandorum (rec.) RBL 3(1957) 230—231
13. Sacra Ritum Congregatio. *De usu grammophonii et de choris mixtis in ecclesiis*. RBL 4(1957) 314—317, 5—6(1957) 516
14. Wójcik St., CSsR, Wielki Tydzień według obrządku wznowionego. (rec.). RBL 3(1957) 231—233
15. Ministrant do Mszy św. i jego ubiór. RBL 4(1957) 317—322

16. Breviarum Romanum. (rec.). RBL 4(1957) 349—350
17. Wyjaśnienia dotyczące ważności koncelebry Mszy św. RBL 1(1958) 60—70
18. Szafarz nadzwyczajny sakramentu bierzmowania. RBL 2(1958) 141—152
19. Renowacja postaci świętych. RBL 4(1958) 347—349
20. Czy może być kilka mszy żałobnych w dniu pogrzebu? RBL 6(1958) 553—555
21. Confiteor przy udzielaniu ostatnich sakramentów. RBL 6(1958) 556—557
22. Czterdziestogodzinne nabożeństwo. Częst. Wiad. Dec. 5(1958) 188—191
23. Abosolucja od cenzur. Częst. Wiad. Dec. 6(1958) 249—252; 7(1985) 285—289
24. Procesja teoforyczna. Częst. Wiad. Dec. 9(1958) 380—382
25. Droga krzyżowa. Częst. Wiad. Dec. 12(1958) 501—506
26. Msza św. za nowożeńców. Homo Dei 2(1958) 262—263
27. Udzielanie dzieciom niebezpiecznie chorym ostatnich sakramentów. Homo Dei 5(1958) 724—726
28. Modlitwy po Mszy św. czytanej. Homo Dei 6(1958) 920—922
29. Rok kościelny. Msza święta 1(1959) 19—22
30. Okres Bożego Narodzenia. Msza św. 1(1959) 13—17
31. Okres Zmartwychwstania Pańskiego. Msza św. 3(1959) 4—10
32. Wielkanoc i Zesłanie Ducha Świętego. Msza św. 5(1959) 10—12
33. Czas po Zesłaniu Ducha Świętego. Msza św. 7(1959) 7—9
34. Dopuszczenie obcego kapłana do ołtarza. RBL 1(1959) 52—62
35. Dotykanie naczyń świętych i pranie bielizny kielichowej. RBL 2(1959) 194—197
36. Patena przy udzielaniu Komunii św. RBL 2(1959) 198—199
37. Benedictio mensae. RBL 5(1959) 517—519
38. Pocałunek pokoju. RBL 5(1959) 520—523
39. Msze św. żałobne. RBL 6(1959) 573—588
40. Komunia święta dzieci. Homo Dei 2(1959) 281—283
41. Komunia święta wielkanocna. Homo Dei 3(1959) 400—403
42. O binacji. Homo Dei 6(1959) 875—879
43. Błąd powszechny a ważność małżeństw. Częst. Wiad. Dec. 2(1959) 77—81
44. Nabożeństwo majowe. Częst. Wiad. Dec. 2(1959) 81—82
45. Konsekracja kościoła. Częst. Wiad. Dec. 5(1959) 171—179
46. Msze święte wotywny. RBL 3—4(1959) 331—340
47. Msze święte wieczorne. Homo Dei 4(1960) 598—602
48. Studia i wychowanie duchowieństwa diecezjalnego w świetle prawa kanonicznego. Prawo kanoniczne 1—2(1960) 419—429
49. Ornat i jego symbolika. Msza św. 9(1960) 1—4
50. Z liturgii Adwentu. Msza św. 12(1960) 7—9
51. Czas Wielkiego Postu. Msza św. 2(1961) 1—3
52. Msze święte za wiernych. RBL 3—4(1961) 157—164
53. Samobójstwo i pogrzeb kościelny. RBL 5(1961) 232—242
54. Czterdziestogodzinne nabożeństwo. Homo Dei 2(1961) 149—153
55. Przepisy państwowe o cmentarzach, chowaniu zmarłych i stwierdzeniu przyczyny zgonu. Homo Dei 4(1962) 355—363
56. Droga krzyżowa. Homo Dei 1(1962) 85—90
57. Binacje w zakresie historyczno-prawnym. RBL 2(1962) 101—112
58. Konsekracja kościoła (według nowego Pontyfikału). Częst. Wiad. Dec. 6(1962) 177—184
59. Racjonalizm biskupów krakowskich. Msza św. 3(1962) 15—17
60. Dyrektywy Episkopatu Polski w związku z instrukcją Św. Kongregacji Obrzędów o muzyce sakralnej i liturgii. RBL 5—6(1963) 318—319
61. Śp. ks. bp dr Zdzisław Goliński (wspomnienie pośmiertne). RBL 5—6(1963) 318—319

62. Cześć Krzyża świętego. Msza św. 10(1962) 1—3
63. Dekrety liturgiczne Stolicy Apostolskiej. RBL 4(1964) 249—251
64. 700-lecie święta Bożego Ciała. RBL 5(1964) 325—327
65. Zamiast przedmowy (O ks. bpie St. Barele). Częst. Wiad. Diec. 3—6(1969) 51—52
66. Do duchowieństwa i wiernych diecezji częstochowskiej na Wielki Post 1984 r. Częst. Wiad. Diec. 5(1984) 123—124
67. Do duchowieństwa i wiernych diecezji częstochowskiej. Wielkanoc 1984. Częst. Wiad. Diec. 9(1984) 222—224
68. Komunikat do mieszkańców Częstochowy i diecezji częstochowskiej w sprawie pielgrzymek. Częst. Wiad. Diec. 10(1984) 234
69. Do dzieci i młodzieży, rodziców i wychowawców Częstochowy i rejonu podczęstochowskiego na nowy rok szkolny i katechetyczny. Częst. Wiad. Diec. 9(1984) 235
70. Komunikat do duchowieństwa i wiernych diecezji częstochowskiej o święceniach kapłańskich. Częst. Wiad. Diec. 11(1984) 262—263
71. Komunikat do duchowieństwa i wiernych diecezji częstochowskiej o święceniach diakonatu. Częst. Wiad. Diec. 11(1984) 261—262
72. Komunikat w sprawie budownictwa sakralnego. Częst. Wiad. Diec. 11(1984) 263—264
73. Słowo pasterskie zapowiadające 40. Tydzień Miłosierdzia. Częst. Wiad. Diec. 11(1984) 264—265
74. Komunikat do duchowieństwa i wiernych diecezji częstochowskiej o nominacji bpa Stanisława Nowaka. Częst. Wiad. Diec. 1(1985) 5

Kraków

KS. TADEUSZ MATRAS

R E C E N Z J E

KS. ANRZEJ ZUBERBIER, *Gdy zajął z Nim miejsce u Stołu...*, Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, Warszawa 1988, s. 115.

Na początku sygnalizowanej książki ks. Andrzej Zuberbier zamieszcza rozważania skoncentrowane wokół podstawowego pytania: czym jest Eucharystia — Najświętszy Sakrament?

Po wskazaniu na podstawową treść Eucharystii, ks. A. Zuberbier podejmuje niektóre kwestie związane z teologią Eucharystii. Omawia więc bardzo ważny od strony teologicznej i pastoralnej problem Eucharystii jako znaku jedności i miłości. Szczególną uwagę zwraca na zagadnienie obecności Ciała i Krwi Pańskiej w Eucharystii, która w naszych czasach stała się wobec potrzeby nowego usprawiedliwienia, spowodowanej przemianami we współczesnej kulturze i filozofii; autor przedstawia historię tego ważnego zagadnienia wraz z jego nowymi dopowiedzeniami (*transsignificatio*, *transfinalisatio*), które muszą zasadzać się na pierwotnym i fundamentalnym *transsubstantiatio*. W tej grupie rozważań autor podejmuje również kompleks zagadnień dotyczących związków Eucharystii z Kościołem, zwłaszcza zagadnienie Eucharystii jako „obecności Chrystusa w Kościele, które staje się aktualne dzięki wskazaniom min. soborowej *Konstytucji o liturgii* i encykliki Pawła VI *Mysterium fidei*. „Eucharystia, każda Eucharystia, będąc miejscem gromadzenia się tych, którzy uwierzyli i któ-